

YASHIL IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHI VA XUFYONA IQTISODIYOTGA TA'SIRI

Alkarov Otabek Tirkashovich
Egamov Sardor Nurali o'g'li
O'zMUJF Iqtisodiyot(tarmoqlar va sohalar bo'yicha)
yo'nalishi talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada yashil iqtisodiyotning rivojlanishi va uning xufyona iqtisodiyotni kamaytirishga ko'rsatadigan ta'siri o'rganilgan. Yashil iqtisodiyot atrof-muhitni muhofaza qilish va barqaror rivojlanishni ta'minlash bilan birga, iqtisodiyotning rasmiylashishiga xizmat qiladi. Maqolada yashil iqtisodiyot tamoyillari, uning iqtisodiy va ijtimoiy jihatlari hamda O'zbekiston misolida rasmiy iqtisodiyotga o'tish imkoniyatlari tahlil qilingan. Ushbu tadqiqot xufyona iqtisodiyotni qisqartirish va yashil iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha takliflarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: Yashil iqtisodiyot, xufyona iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, ekologik xavfsizlik, soliq tizimi, rasmiy iqtisodiyot, energiya samaradorligi, O'zbekiston, ekologik innovatsiyalar.

Kirish

Zamonaviy iqtisodiy modelning asosiy yo'nalishlaridan biri bu barqaror rivojlanishni ta'minlashdir. Ushbu jarayonda yashil iqtisodiyot konsepsiyasi muhim ahamiyat kasb etadi. Yashil iqtisodiyotning rivojlanishi nafaqat ekologik xavfsizlikni ta'minlaydi, balki iqtisodiy tizimning shaffofligini oshirib, xufyona iqtisodiyotni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. Xufyona iqtisodiyotning yuqori darajasi soliq tushumlarini kamaytiradi, iqtisodiy resurslarni noqonuniy yo'naltiradi va jamiyatning iqtisodiy barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqola yashil iqtisodiyotning rivojlanishi orqali xufyona iqtisodiyotni kamaytirish imkoniyatlarini tahlil qiladi.

Asosiy qism

1. Yashil iqtisodiyotning mohiyati va tamoyillari

Yashil iqtisodiyot - bu iqtisodiy rivojlanishni atrof-muhitni muhofaza qilish va ijtimoiy barqarorlik bilan uyg'unlashtirgan holda amalga oshiruvchi iqtisodiy modeldir. Ushbu modelning asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

- Tabiiy resurslardan oqilona foydalanish;
- Chiqindilarni kamaytirish va ularni qayta ishlash;
- Qayta tiklanadigan energiya manbalarini kengaytirish;
- Ijtimoiy tenglikni ta'minlash va yangi ish o'rinlari yaratish.

2. Xufyona iqtisodiyot va uning iqtisodiyotga ta'siri

Xufyona iqtisodiyot davlat nazoratidan tashqarida bo'lgan iqtisodiy faoliyatni o'z ichiga oladi. Bu faoliyat ko'pincha soliqdan qochish, noqonuniy ishlab chiqarish

yoki xizmatlarni yashirish ko'rinishida namoyon bo'ladi. Xufyona iqtisodiyotning salbiy ta'siri:

- Davlat byudjeti yo'qotishlari;
- Adolatsiz raqobat muhiti;
- Noqonuniy faoliyatlarning kengayishi va jamiyatdagi barqarorlikning buzilishi.

3. Yashil iqtisodiyotning xufyona iqtisodiyotga ta'siri

Yashil iqtisodiyotning rivojlanishi xufyona iqtisodiyotni kamaytirish imkoniyatlarini yaratadi:

• **Rasmiylashtirishni rag'batlantirish:** Yashil iqtisodiyot loyihalarida qatnashish uchun korxonalar faoliyatlarini rasmiylashtirishga intiladi.

• **Ekologik nazoratning kuchayishi:** Atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha qonunlar noqonuniy iqtisodiy faoliyatlarni kamaytiradi.

• **Soliq tushumlarining oshishi:** Yashil iqtisodiyotning rivojlanishi iqtisodiy samaradorlikni oshiradi va davlat byudjetiga tushumlarni ko'paytiradi.

• **Ish o'rinlarini ko'paytirish:** Yangi ekologik texnologiyalarni qo'llash yangi va rasmiy ish o'rinlarini yaratadi.

4. O'zbekiston misolida yashil iqtisodiyotning xufyona iqtisodiyotga ta'siri

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish strategik maqsadlardan biri sifatida belgilangan. 2019-yilda qabul qilingan "Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi" doirasida qayta tiklanadigan energiya manbalarini kengaytirish, chiqindilarni qayta ishlash va ekologik innovatsiyalarni rivojlantirish kabi qator dasturlar amalga oshirilmoqda. Ushbu strategiyalar:

- Xufyona iqtisodiyotni qisqartirish uchun yangi ish o'rinlari yaratish;
- Soliq tizimining shaffofligini oshirish;
- Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirishga yordam beradi.

Xulosa va takliflar

Yashil iqtisodiyotning rivojlanishi xufyona iqtisodiyotga qarshi kurashda muhim vosita hisoblanadi. U nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilish, balki iqtisodiy tizimni rasmiylashtirish va davlat byudjetiga tushumlarni oshirish orqali jamiyatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlaydi. O'zbekiston misolida yashil iqtisodiyot strategiyasi xufyona iqtisodiyot ulushini kamaytirish va iqtisodiy shaffoflikni oshirish uchun muhim qadamdir.

Quyidagi takliflarni berish mumkin:

1. Yashil iqtisodiyotni rivojlantirish uchun davlat tomonidan qo'shimcha moliyalashtirish mexanizmlarini yaratish.
2. Xufyona iqtisodiyotga qarshi kurashda ekologik nazoratni kuchaytirish va qonunlarni takomillashtirish.
3. Qayta tiklanadigan energiya va ekologik innovatsiyalar sohasida xususiy sektorni rag'batlantirish.

4. Xufyona iqtisodiyotni rasmiylashtirish uchun kichik va o'rta biznesga soliq imtiyozlari taqdim etish.
5. Ekologik ta'lim va aholining ekologik ongini oshirish uchun dasturlar ishlab chiqish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Birlashgan Millatlar Tashkiloti Atrof-muhit Dasturi (UNEP). "Green Economy Report". UNEP Publishing, 2011.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. "2019–2030-yillarga mo'ljallangan Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi". Toshkent, 2019.
3. Schneider, F. "Shadow Economies and Sustainable Development". Routledge, 2015.
4. Jahon Banki. "O'zbekistonda qayta tiklanadigan energiya manbalari bo'yicha hisobot". World Bank Group, 2021.
5. OECD. "Towards Green Growth: Monitoring Progress". OECD Publishing, 2015.
6. Transparency International. "2022-yilgi Korruptsiyaga qarshi kurash va ekologik barqarorlik hisobotlari".
7. Petrovna S. M., Nizametdinov A., Mansurov S. FINANCIAL CRISES AND THEIR IMPACTS ON THE ECONOMY //SPAST Abstracts. – 2023. – T. 2. – №. 02.
8. Nizametdinov, A., Kerim , K., & Xudoyarov, R. (2024). YOSHLARNI TADBIRKORLIK ORQALI BANDLIGINI TA'MINLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14216039>. *International Scientific and Practical Conference, 1(3)*, 94-97. <https://bestjournalup.com/index.php/ispc/article/view/598>
9. Nizametdinov, A., Usmonova, V., & Abdusattorov, D. (2023). FOOD PROBLEM. *Science technology&Digital Finance, 1(5)*, 139-143. <https://bestjournalup.com/index.php/stdf/article/view/ada>
10. Xolmuradovich X. B. et al. IMPORTANCE OF BANKING SYSTEM IN UZBEKISTAN //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – T. 1. – №. 12. – C. 218-224.
11. Mansurov S. FORECASTS FOR THE ECONOMY OF UZBEKISTAN //Science technology&Digital Finance. – 2023. – T. 1. – №. 3. – C. 187-195.
12. Mansurov S. FORECASTS FOR THE ECONOMY OF UZBEKISTAN. *Science technology&Digital Finance, 1 (3)*, 187-195 [Электронный ресурс].
13. Alqor o'gli M. S., Farrukh M., Fazliddin M. THE ECONOMY OF EUROPE—CHARACTERISTICS, FEATURES //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 34. – №. 1. – С. 19-23.
14. Shahzod M. O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH //International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research. – 2023. – C. 153-156.